

Bomen nieuws

Lente
2009

GB BoomBeheer

- Snel en eenvoudig invoeren van boomgegevens
- Veldinventarisatie en VTA controle, ook via GIS en met GPS
- Flexibele en complete rapportagefuncties.
- Flexibele gegevensmenu inrichting.
- Krachtige grafische koppelingen.
- Automatische werkplanning aanmaak volgens CROW richtlijn.
- Module Boomwaardering voor onderbouwing van "Groene kaart" kapvergunning beleid.

GB Kapvergunning

- Automatisering behandeling kapaanvragen.
- Objectieve bepaling van boomwaarde en mate van overlast.
- Belangenafweging tussen behoud en verwijdering van de houtopstand.
- Aangepast aan nieuwste inzichten inzake kapvergunningen.
- Statusbewaking van procedures.
- Correspondentie via standaardbrieven
- Controle van herplantplicht.

Groenestein Beheerssoftware

automatisering voor beheer
van de openbare ruimte

tel: (0317) 41 76 47 www.gbor.nl

Mr B.M. Visser & Partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543-51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

Voor meer kennis van bomen

Cursusagenda 2009

CURSUS:

■ Boombeheer A tot Z (6 dagen)

■ VTA-1

■ VTA-2

■ VTA-praktijkdag

■ VTA-examentraining

■ Boomtaxatie Theorie en praktijk (2 dagen)

■ Boombeleid

DATA:

10 en 11 + 24 en 25 mrt

+ 7 en 8 april 2009

3 maart 2009

4 maart 2009

9 april 2009

16 april 2009

14 en 15 april 2009

19 mei 2009

GRATIS VTA-VELDGIDS!

Cursus "aan huis"
vanaf 4 deelnemers

LOCATIE: ARNHEM

Vakcursussen voor professionals

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
Telefoon 0313 - 630 688
Telefax 0313 - 633 618

Voor cursusinfo en inschrijving: www.nocb.nl

N.O.C.B.
Boomtechnisch Adviesburo
beëdigd taxateur van bomen

GRATIS VTA-VELDGIDS!

In dit nummer...

Water

We hebben er zat van, tenminste zo lijkt dat op het eerste gezicht: zoet water, zout water, hemelwater, slootwater, kraanwater, badwater en afvalwater. En als de klimaatdeskundigen gelijk krijgen dan hebben we er binnenkort nog veel meer van. Hoe binnenkort dat is, kan niemand met zekerheid zeggen, maar met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan de zeespiegel door de opwarming zomaar gemiddeld een meter hoger kan staan aan het eind van deze eeuw. Dat we na twaalf jaar zowaar weer een echte vorstperiode hadden met een aardig aantal schaatsdagen, verandert niets aan de opwarmingstheorie. Het past zelfs in het totale beeld. De frequentie zal wel afnemen. Nu vind ik eens in de twaalf jaar al dramatisch weinig, maar goed, dat is meer persoonlijk. Terug naar de zeespiegelstijging. Het is met recht dat we ons zorgen maken of we onze voeten droog houden en dat we ons op allerlei fronten aan het wapenen zijn om te voorkomen dat het water straks zelfs tot aan onze lippen staat. Tegelijkertijd denkt men ook dat het weer extremer wordt. Dat betekent veelvuldig meer hemelwater in korte tijd en daartegenover staat een fors gebrek eraan in vaker voorkomende hittegolven. Die hittegolven zullen gepaard gaan met droogte en schade aan bomen en allerlei andere gewassen. Daarom in dit nummer wat meer aandacht voor ... water. Want de klimaatverandering heeft nog meer in petto: een zoutwaterprobleem. Hoe dat ontstaat en waar die overlast kan optreden liet ik mij vertellen door Maurice Paulussen van Alterra, eco-loog en bezig met onderzoek naar de zouttolerantie van planten en met name complete natuurgebieden. Arnold van der Staak, sinds enkele maanden Bomennieuwsredacteur, bijt de spits af met een nieuwe serie artikelen hoe om te gaan met bomen. Zijn stelregel is dat wij niets kunnen laten groeien, maar wij zijn wel tot op zekere hoogte in staat omstandigheden te creëren waarin een boom kan groeien. Arnolds eerste bijdrage heet: water.

Frank Moens

Er moet meer in het landschap geïnvesteerd

Roelie de Weerd ging op gesprek bij Yttje Feddes, sinds een half jaar Rijksadviseur voor het Landschap. Zij adviseert de minister van LNV en verschillende departementen die opereren in het landelijk gebied en het landschap. Uiteraard vroeg Roelie naar het belang en de functie van bomen.

4

Historische xylotheken in Europa

Aanschouwelijk onderwijs ging eeuwen geleden heel anders dan tegenwoordig. Kennis over bomen deed je bijvoorbeeld op aan de hand van een xylotheek: een verzameling bijeengebrachte onderdelen en herbariummateriaal van bomen. Tjerk Miedema deed onderzoek naar het voorkomen van dit soort verzamelingen.

6

O, o, Den Haag, groene stad achter de duinen

Refererend aan het lied van Harry Jekkers 'mooie stad achter de duinen' doet Johan Loermans verslag van zijn gesprek met Clara Visser en Ruud Steggerda, initiatiefnemers van de Haagse Bomengroep. Het gaat onder andere over salamitechnieken en hondenpoep en over de Adviesraad Monumentale bomen.

16

En verder in dit nummer:

De X-factor reist verder door	Column: Genieten	15
het land	Kort nieuws	20
Boeken en zo	Arno Willems	23
Het zout ruikt op	Agenda	23
Van wortel tot tak: Water	Colofon	23
Een jaar kappen met kappen!	Monumentale boomtopper	24

omslag: Zoete kers (*Prunus avium*) vol in
bloeit in zuidelijk Limburg
foto: Frank Moens

Yttje Feddes (55) is vanaf 15 augustus 2008 Rijksadviseur voor het Landschap. Zij volgde Dirk Sijmons op, die deze functie in 2004 als eerste vervulde. Feddes wil de kwaliteit van het landschap omhoog krijgen en vindt dat de overheid daarvoor meer in het landschap moet investeren. En dat, terwijl momenteel de discussies over plaatsing van windmolens, megastallen en klimaatverandering juist actueel zijn.

'Bomennieuws' was benieuwd naar haar plannen en ook naar haar visie op wat bomen kunnen betekenen voor de veranderingsprocessen in het landschap. Maar eerst de vragen wat de taak van een rijksadviseur is en wie Yttje Feddes is. Yttje Feddes studeerde in 1980 af als tuin- en landschapsarchitect aan de Universiteit van Wageningen. Na verschillende functies richtte zij in 2006 samen met Berdie Olthof het bureau Feddes/Olthof landschapsarchitecten op. Ons gesprek is op haar bureau in Utrecht aan het Ondiep. De benoeming als rijksadviseur is voor vier jaar. Zij vervult die functie parttime en blijft zodoende verbonden aan het bureau Feddes/Olthof.

Rijksadviseur Yttje Feddes:

'Er moet meer in

Roelie de Weerd

Het College van Rijksadviseurs bestaat uit vier adviseurs, legt Yttje Feddes uit: voor architectuur, infrastructuur, cultureel erfgoed en landschap. De Rijksadviseur voor het Landschap adviseert de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en verschillende departementen die zich bezighouden met het landelijk gebied en het landschap. Dat varieert van hoogspanningsmasten tot windmolens, megastallen voor de varkenshouderij, kwaliteitsbeoordeling op een bouwplan in het Groene Hart, inrichting van natuurgebieden en landschappelijk karakteristieke gebieden met een cultuurhistorie, groen in de steden en stadsranden. En naar aanleiding van het rapport van de commissie Veerman, projecten die met water te maken hebben. Kortom, een breed scala van aandachtspunten voor de Rijksadviseur voor het Landschap. In ons gesprek beperken we ons zoveel mogelijk tot de bomen.

Spelen bomen een rol bij de kwaliteitsontwikkeling in het landelijk gebied?

"Heel veel. Bij het maken van een inrichtingsplan moet je al zorgen dat de bomen ook de kans krijgen om volwassen te worden op de plekken die je aanwijst voor ontwikkelingen. Een boom wil je niet na twintig jaar weer kappen. In het landelijke gebied gaat het bij de landbouw vaak om snelle ontwikkelingen. Daar moet je met je plan op inspelen. Dan gaat het niet zozeer om de individuele boom maar om de structuur. In je inrichtingsplan moet je de structuur vastleggen, zodat de boomgroepen zich kunnen ontwikkelen. Vroeger werden in het landschapsplan vaak de wegbeplanting, de houtwal en de overhoekjes ingeplant. Maar als de boer gaat vergroten verdwijnt de houtwal. Momenteel wordt er wel geïnvesteerd in kavelgrensbeplanting, maar er moeten nieuwe concepten worden ontwikkeld hoe dat bij een boerenbedrijf van 80 hectare in de bedrijfsvoering kan passen. Er is veel beplanting in het coulissenlandschap verdwenen door gebrek aan onderhoud. Dat zou je kunnen herstellen. Maar het moet wel kenmerkend zijn voor de streek. In de zeekelegebieden van Friesland ga je geen heggen en houtwallen planten. De kwaliteit van dat gebied is juist die openheid. Daar zou je kunnen kijken wat je met erfbeplanting kunt doen."

Is erfbeplanting een oplossing bij de bouw van megastallen?
Er zijn aan die bouw veel milieueisen gekoppeld, o.a. regels over de uitstoot van ammoniak. Loofbomen absorberen ammoniak.

"Als je bij die stallen mooie grote bomen neerzet, is dat klimatologisch goed en bovendien geeft het verkoeling in de zomer. Maar ze zijn ook belangrijk voor de inrichting van het landschap. Als je die grote megastallen voor de varkenshouderij toestaat dan moet je als tegenwicht ook dat

foto: Bert Nienhuis

het landschap geïnvesteerd'

landschap sterker inrichten, dus veel met beplanting doen. Het Rijk heeft dit onderwerp de laatste jaren heel erg bij de provincies en de gemeenten neergelegd. Maar ik vind het een ontwikkeling op een dergelijk grote schaal dat je daar als rijksadviseur en als ministerie van LNV in zou moeten sturen of stimulerend zou moeten optreden. In ieder geval moet je er de aandacht op vestigen.

Is dat iets voor de Bomenstichting om de erfbeplanting te stimuleren? Dat is een kans om in het landelijk gebied meer bomen te krijgen."

Welke invloed heeft de klimaatverandering op de bomen?

"Het verhaal van de commissie-Veerman gaat hoofdzakelijk over de waterveiligheid en de verdediging tegen water. Maar niet over wat het voor de bomen betekent. Voor de bomen betekent het verzilting van de grond. Dat is slecht voor de bomen. We moeten dus voldoende zoet water inlaten en vasthouden. Vanuit mijn eigen advisering over klimaatverandering is dat heel belangrijk. Er moet een goede afstemming zijn tussen waterbeheer en de groeimogelijkheden voor bomen. Dat luistert nauw. Het is een technisch verhaal dat boombeheerders wel weten, maar nog niet tot de bestuurders is doorgedrongen.

Overigens hebben ontwerpers meestal niet de kennis hoe en onder welke omstandigheden bomen groeien. In de opleiding leer je hoe je een straat inricht en hoe je een mooi bos maakt. Daarbij moet je de vaardigheid van de verbeelding hebben. De ambachtelijke kant leer je niet in de opleiding tot landschapsarchitect. Dat is wel een van die dingen waarmee ik mij als rijksadviseur wil bezig houden. Ik kan me voorstellen dat die praktijkkant meer aandacht krijgt bij de universitaire opleiding.

Maar het is goed als ontwerpers de beperkingen van hun vak zien. Als ik met een renovatie van een park bezig ben, dan haal ik er altijd een bosbouwkundige bij, omdat hij er meer verstand van heeft. Zelf bedenken ik hoe ik een open beeld wil en welke bomen er uit zouden moeten, maar ik vraag de bosbouwkundige wat hij er van vindt en hoe we het gaan doen. We bedenken dat samen en gaan ook samen naar de bewoners en de bestuurders."

Is landschap een luxe?

"Er wordt op dit moment te weinig in het landschap geïnvesteerd door de overheid. In de vorige eeuw werden nog veel landgoederen aangelegd en bossen bij steden zoals het Kralingse Bos en het Amsterdamse Bos. In de jaren tachtig en negentig van de twintigste eeuw is er nog geïnvesteerd in de Randstadgroenstructuur, een ambitieus project. Er zou 10.000 hectare nieuw bos worden aangelegd. Ik weet niet precies hoeveel er is uitgevoerd, maar nog niet de helft. Dan blijkt dat er toch te weinig budget is gereser-

veerd. Maar die Randstadgroenstructuur is wel door de Tweede Kamer vastgesteld. Nu hoor je er niemand meer over dat het niet verder is uitgevoerd. Aanleggen is blijkbaar niet meer populair.

Ook een interessante opgave is de transformatie van de bossen die in de afgelopen vijftig jaar zijn aangelegd, onder andere in de Flevopolders. De productiebossen of eerstefasebossen, die daar bij de drooglegging zijn aangelegd en dienden als windbeschutting, zijn in de stad komen te liggen. Die bossen zouden nu omgevormd moeten worden tot bossen met de kwaliteit van het Haagse Bos of de Haarlemmerhout. Dus een stadsbos waar wat in te beleven valt, met veel meer diversiteit en met lanen. Die slag moeten zij nu maken. Daar zal het Rijk ook in moeten investeren."

Wat is uw mening over het snelwegpanorama?

"Ik vind het belangrijk om er over na te denken hoe we de snelweg inrichten. Daar zijn die panorama's een onderdeel van. Maar als alle aandacht naar de panorama's gaat, dan is dat te mager. Het gaat om het landschapsplan van zo'n weg als geheel. In de jaren zeventig, toen heel veel rijkswe-

"Het verhaal van de commissie-Veerman gaat hoofdzakelijk over de waterveiligheid en de verdediging tegen water. Maar niet over wat het voor de bomen betekent."

gen zijn aangelegd, is zo'n plan over het algemeen met veel zorg ingepast. De beplanting is aangepast aan de landschappen waar je doorheen komt. En bij een open landschap is de beplanting open gehouden. Die tendens zou ik willen volgen. Gewoon een mooi ontwerp maken dat past in het landschap en dan de knooppunten een mooie vorm geven. Mooie knooppunten vind ik Vianen en Everdingen. Bij Everdingen is met de beplanting geprobeerd de overgang van de droge naar de natte gronden vorm te geven. Aan de ene kant eiken en aan de andere kant een soort griendbeplanting."

Wat vindt u een mooie boom?

"De iep vind ik een mooie boom in het landschap. Maar ik vind het ook mooi dat je per stad een karakteristieke boom hebt. Zo heeft Rotterdam zijn platanen, de Mathenesserlaan bijvoorbeeld en de platanen in Zuid. Amsterdam heeft zijn iepen. Het is zo leuk dat een stad een soort kleur krijgt door zijn eigen boomsoort."

Historische xylotheken

Tjerk Miedema

Verspreid over tien Europese landen bestaat nog een veertigtal voornamelijk historische xylotheken. Deze werden in merendeel aan het eind van de 18e en begin 19e eeuw gemaakt, over een periode van slechts twee tot drie decennia. De meeste bevinden zich in Duitsland en Oostenrijk. Ruim twee eeuwen lang waren ze volledig aan de openbaarheid onttrokken.

Onder een 'xylotheek' (het Griekse ξύλον 'xylon' betekent hout en θεκη 'theke' is een opslagplaats) wordt een verzameling van zowel openslaande als massieve (niet te openen) houten boekvormen verstaan. De openslaande banden bevatten herbariummateriaal bladeren, stuifmeel, zaad, bloeiwijzen, vruchten, twee doorsneden van takken, zaagsel, houtskool enz. van een bepaalde boom, evenals een beschrijving van die boom en het hout. De boekband is van de houtsoort die beschreven wordt. Iedere boekband is derhalve uit een andere houtsoort vervaardigd. In het Nederlandse taalgebied wordt vooral de term 'xylotheek', maar ook 'boomboek' gebruikt. In Duitsland gebruikt men de term 'Holz-Bibliothek' en in Italië 'siloteca', 'libri di legno' en 'xiloteche'. Xylotheeken ontstonden in de tijd van de Naturaliënkabinetten, een periode waarin mensen niet

boven:

Detail van de Huber xylotheek: zomereik met allerlei herbariummateriaal en insecten die direct of indirect met de boomsoort te maken hebben.

onder:

(l) 'Boekenkast' van Hinterlang.

(r) Bellerman beperkte zich tot het hout.

in Europa

alleen op grote schaal de meest vreemdsoortige dingen begonnen te verzamelen doch zich ook meer in de natuur gingen verdiepen.

De makers

Er zijn slechts zeven xylotheekmakers geweest, verdeeld over twee groepen. De eerste groep bestond uit Schildbach, Bellermand en Huber uit Kassel en Beieren. De tweede groep bestond uit de in de omgeving van Neurenberg bij elkaar wonende tijdgenoten Von Hinterlang, Von Schlümbach, Goller en Ryss. De eerste groep leverde hun xylotheeken deels aan de gewone burger, de tweede groep leverde vooral aan de adel, koningshuizen, kloosters, e.d. De makers beoogden vooral de kennis van bomen en hout te vergroten.

Na deze korte bloeiperiode verdwijnen de xylotheeken van het toneel. In die periode lijden deze historische xylotheeken niet alleen onder de tand des tijds, maar ook onder een slecht beheer van de eigenaren en niet-professionele restauraties. Er bestaat geen compleet overzicht van hoeveel xylotheeken indertijd werden vervaardigd. In concept zijn de historische xylotheeken eigenlijk gelijk, ze verschillen vooral per maker in ontwerp, opzet en formaat.

Een nog onbekende plotseling op de veiling

In november 2008 verscheen plotseling nog een xylotheek op een veiling in Hamburg, die afkomstig was uit privébezit uit Zuid-Duitsland.

Sinds de jaren '30 van de vorige eeuw heeft een kleine groep enthousiaste mensen uit de museum- en houtwereld, voornamelijk uit Nederland, Duitsland en Oostenrijk, de xylotheeken aan hun vergetelheid onttrokken. Diverse xylotheeken werden kundig gerestaureerd en de meeste hebben onder geklimatiseerde condities een plaats gekregen, zodat ze ook voor het publiek aantrekkelijk toonbaar zijn en blijven. Deze herleving is waarschijnlijk de oorzaak, dat er in de vorige eeuw en ook recent nog enige liefhebbers zijn geweest, die het idee van een xylotheek hebben opgepakt en ze op hun eigen wijze in een modern jasje hebben gestoken.

Drie van Von Schlümbach in Nederland te zien

Nederland kan zich gelukkig prijzen met drie xylotheeken. Ze zijn alle drie door Von Schlümbach gemaakt en door Koning Lodewijk Napoleon in het begin van de 19e eeuw geschonken aan respectievelijk de Universiteiten van Franeker, Harderwijk en Leiden. Die van Franeker (158 banden) bevindt zich nu in Museum Martena aldaar, die van Harderwijk (146 banden) in Museum Twentse Welle in Enschede en die van Leiden (147 banden) bevindt zich in Kasteel Groeneveld in Baarn.

De verzameling in Franeker in een klimaatgecontroleerde vitrine.

Xylotheeken bekijken?

De meeste xylotheeken zijn vandaag de dag (weer) te bezichtigen, waarbij een bezoek zeker de moeite waard is. Veel xylotheeken die door Europa verspreid voorkomen treft men aan in kastelen, kloosters, burchten, enz., doorgaans op prachtige locaties die gemakkelijk middels internet zijn te achterhalen.

Wilt u ze bekijken dan is zeer wenselijk vooraf deze mogelijkheid en het tijdstip bij de betreffende organisatie te verifiëren.

In Nederland zijn drie door Von Slümbach vervaardigde exemplaren te zien (foto boven):

- Museum Martena, Voorstraat 35, 8801 LA Franeker, 0517-392192, info@museummartena.nl, www.museummartena.nl
- Museum Twentse Welle, Het Rozendaal 11, 7523 XG Enschede, 053-4807680, www.twentsewelle.nl
- Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, 3744 ML Baarn 035-5420446, www.kasteelgroeneveld.nl

illustraties: Tjerk Miedema

De X-factor reist verder door het land

Johan Loermans

Na succesvolle boomverkiezingen in Delft, Berkelland, Leiderdorp en Midden-Drenthe worden er ook dit jaar weer verkiezingen gehouden. Verspreid door het hele land wordt er in diverse gemeentes de vraag gesteld: Welke boom heeft de X-factor? Bewoners kunnen op www.boomverkiezing.nl hun favoriete bomen aangeven. In veel gemeentes die meedoen is er een nieuw bomenbeleid gekomen. Met deze verkiezing kunnen ze extra aandacht voor bomen vragen. Samen met de Bomenstichting zijn de gemeentes tevens benieuwd welke bomen favoriet zijn bij de mensen.

foto: Gert Datema

Het was een bar koude dag in december toen de feestelijkheden plaatsvonden rond de boom met de X-factor in de gemeente Midden-Drenthe. De winnende linde - op de achtergrond - staat langs de Beilervaat. Op de voorgrond de trotse eigenaar Sharifi met rechts van hem wethouder Bolhuis.

De bomen met de X-factor uit de eerste reeks verkiezingen in 2008 zijn de platanen op het Doelenplein in Delft, de dikke tamme kastanje naast de kerk in Beltrum, de prachtig geschubde goud- en zilverkleurige Zelkova op de bult bij het rosarium in Leiderdorp en de prachtig uitgegroeide linde aan de Beilervaat in Midden-Drenthe.

Er zijn zeer veel bomen genomineerd, van diverse soorten, vormen, leeftijd en locaties. In Berkelland en Midden-Drenthe zijn de monumentale bomen erg favoriet gebleken bij de bewoners. Maar deze gemeentes bezitten dan ook veel oude boomveteranen.

Versierd en toegezongen

De winnende bomen zijn tijdens de huldiging versierd en toegezongen. Ook hebben zij een bordje gekregen dat door

de wethouder of burgemeester is onthuld. Op de foto is de winnende linde aan de Beilervaat te zien uit Midden-Drenthe. De linde heeft met 369 stemmen nipt gewonnen van de vliegden op het Mantingerzand. De linde is een kerngezonde mooi volgroeide boom in de voortuin aan de Beilervaat en is 87 jaar oud. Vroeger stond hier een brugwachterwoning. De dochter van de toenmalige eigenaar, die de boom hoogstwaarschijnlijk samen met zijn broer heeft gepland, was ook aanwezig tijdens de huldiging. Op de voorgrond van de foto staat de trotse eigenaar Sharifi met rechts van hem wethouder Bolhuis. Zij zijn toe-

vallig burens van elkaar. Samen hebben zij het bordje bij de linde onthuld. Op de achtergrond is de familie van de heer Sharifi te zien onder de winnende boom. De wethouder had zelf ook een boom genomineerd: een perenboom die uitkijkt op de linde. Zijn nominatie is op een gedeelde negende plaats geëindigd.

Tijdens de huldiging heeft de schrijver van dit stukje namens de Bomenstichting bekend gemaakt dat de linde tevens is opgenomen in het landelijke register van monumentale bomen.

Het circus trekt verder

Gemeentes die dit voorjaar een boomverkiezing organiseren zijn onder andere Breda, Staphorst, Meppel, Almelo

en Weert. In totaal zal de boomverkiezing 'Welke boom heeft de X-factor?' in 15 gemeentes gehouden worden. Op www.boomverkiezing.nl kunt u de komende verkiezingen volgen en de resultaten van de verkiezingen in 2008 nog eens bekijken. U kunt ook in het voorjaar weer uw stem uitbrengen op de boom waarvan u vindt dat deze de X-factor heeft.

Ook een boomverkiezing houden?

De vijftien gemeentes waar de boomverkiezing wordt gehouden zijn inmiddels bekend.

Wegens grote belangstelling zijn er plannen om dit project in 2010 voort te zetten. Wanneer u interesse heeft kunt u contact opnemen met Johan Loermans (jloermans@bomenstichting.nl of 030-2303510 tussen 9:00u en 12:30u).

Das CODIT-Prinzip

Von den Bäumen lernen für eine fachgerechte Baumpflege

Dirk Dujesiefken & Walter Liese
Uitg: Haymarket Media GmbH & Co
ISBN: 978-3-87815-227-0
Prijs: € 34,50

De leek zal denken: hé, is dat een spannende thriller of spionageroman? De boomverzorger vraagt zich misschien af: oude wijn in nieuwe zakken? Van Dr. Alex Shigo en consorten verscheen immers al weer meer dan 30 jaar geleden de eerste publicatie over het CODIT-model (Compartmentalization Of Decay In Trees): een model dat de wondreacties van bomen beschrijft. Bomen grendelen na beschadiging of infectie een gedeelte van zichzelf af. Dat deel gaat voor de boom verloren, maar daardoor raken de houtrotveroorzakende organismen in een isolement. Shigo c.s. brachten op hun beurt weer een stuk kennis onder de aandacht, dat voor een belangrijk deel dateert uit 1874. Destijds beschreef Dr. Robert Hartig al hoe bomen zich weren tegen schimmels en andere aantastingen en illustreerde dit met microscopische beelden op celniveau.

In dit boek van Dujesiefken en Liese wordt, net zoals in de

boeken van Shigo, die kennis weer verder uitgediept. Het boek wekt in het begin de indruk te zijn geschreven als eerbetoon aan het missiewerk dat Dr. Shigo heeft verricht. Maar al na een aantal bladzijden wordt de lezer gegrepen door indrukwekkende foto's van beschadigde bomen en (rasterelektronen-)microscopische beelden die op celniveau tonen hoe de boom op die beschadigingen reageert. Ook de resultaten van de meest recente onderzoeken worden gepresenteerd. In het deel 'vakkundige snoei' springt de ontwikkeling van het vakgebied het meest in het oog. Echter, de belangrijkste verrijking vormt het toevoegen van de factor tijd aan de afweerreacties van bomen. Was het CODIT-model vooral een ruimtelijke voorstelling van het inwendige van de boom, het CODIT-principe zet de afweerreacties van de boom ook langs een tijdschaal uit. Op die manier wordt echt duidelijk dat alleen een gezonde boom kan beschikken over een effectieve – of de meest effectieve – afweer tegen houtrotverzakende en groeiprocessen versturende organismen. Voor diegene waarbij de hierboven genoemde namen geen belletje doen rinkelen, maar die wel is geïnteresseerd in boombiologie: kopen. Voor degene die alle literatuur van Shigo al op z'n plank heeft staan: ook kopen. Je moet wel het Duits machtig zijn!

Erik R.P. Platje

Oplossing puzzel 'Langste Bomenzin'

De opgave in het winternummer van vorig jaar was om uit de volgende 16 woorden een zo lang mogelijke, goed lopende, Nederlandse zin te maken waarbij eigennamen zijn toegestaan en logica wordt beloond.

Appels - Blad - Bomen - Dat - Den - Eik - Els - En - Essen - Het - Hout - Noten - Over - Schreef - Uit - Wil

De redactie ontving 25 oplossingen en veel inzenders gaven aan met plezier aan de puzzel gewerkt te hebben. Enkele inzenders maakten de zin veel langer dan 16 woorden en gebruikten dus ook andere woorden, wat - zie de KRO-quiz - niet is toegestaan. Oplossingen waarin woorden waren samengesteld (notenhout, notenbomen e.d.) tellden wij ook niet mee.

Extra prijs

Bij de grammaticaal juiste en 'niet al te onlogische' zinnen waarin alle 16 woorden (niet meer en niet minder) zijn gebruikt, is er één exact gelijk aan degene die wij in gedachten hadden:

"Het blad 'Hout' schreef dat Els den Eik uit Essen wil bomen over appels en noten."

Deze inzendster, Rudy van der Meulen-Klesman uit Boijl ontvangt onze extra prijs!

Overige winnaars

Maar zowat even goed vinden wij de volgende drie zinnen: "Dat schreef Wil uit Essen over bomen, eik, els, den, hout, het blad, appels en noten." (Rein Schut, Meppel), "Het blad 'Appels' schreef dat Els en Wil bomen over hout uit den, eik, essen, noten." (Paul ten Hove, Oosterbeek) en "Wil uit Essen schreef het blad 'Bomen' over den, eik, els, noten, appels en dat hout." (Marjolein van Hofweegen, Aalst). En deze drie puzzelaars ontvangen ook een prijs. Allen van harte gefeliciteerd!

Het ZOUT rukt op

Frank Moens

De voortschrijdende klimaatverandering heeft op allerlei fronten effecten. Voor ons land is een stijgende zeespiegel en de verdediging daartegen inmiddels een bekend gegeven, maar er ligt nog meer op de loer. De verwachting is dat er meer extremen gaan optreden in neerslag en droogte. Een direct effect van droogte is dat brak grondwater in toenemende mate binnen bereik komt van plantenwortels. Dat heeft consequenties voor de natuur en ook voor bomen. Daar komt nog een component bij: het inklinken van de bodem door voortdurende onttrekking van water. In grote delen van het land is het al eeuwenlang pompen of verzuipen en dat zal niet veranderen. Maar juist dat pompen speelt de verzilting in de kaart, aldus Maurice Paulissen van Alterra.

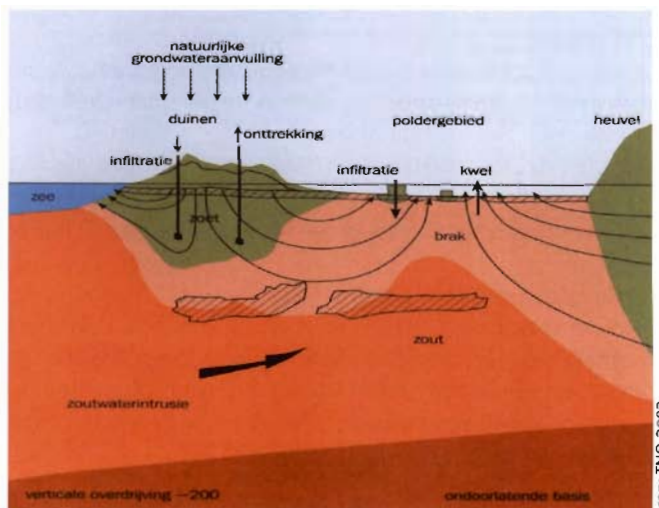
We realiseren het ons niet, maar we leven op een poreuze ondergrond, een zandlaag van een paar honderd meter dik gevuld met vooral zout water. De reden dat we daar niets van merken heeft alles te maken met het verschil in soortelijk gewicht van zout en zoet water. Zoet water is lichter en drijft op het zoute. Het mengsel van die twee, brak water, bevindt zich daartussen. Aan de hand van een schets toont Maurice Paulissen de situatie (zie de figuur op deze blz.); dan hoeft er geen nummer bij, lijkt me) voor West-Nederland van de kust tot de meest westelijke stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug. Tot ver in het oosten van ons land bevindt zich tot op flinke diepte brak water in de ondergrond. Maar vooral in het westelijk deel bevindt dit brakke water zich dicht onder de oppervlakte. Bovenop drijft een betrekkelijk dunne laag zoet water, aangevoerd door rivieren maar vooral afkomstig uit neerslag. Het brakke water wordt naar de diepte geduwd op plaatsen waar er meer druk is van bovenaf. Dat is vooral het geval onder de duinen langs de kust en de hogere gronden vanaf bijvoorbeeld de Utrechtse Heuvelrug en verder naar het oosten.

Dubbel pech door zoute kwel en inklinken van de bodem
De druk van hoger gelegen gebieden perst in lagere delen het water uit de ondergrond omhoog. Dat wordt kwel genoemd. We onderscheiden zoute, brakke en zoete kwel. Kwel vanuit de Utrechtse Heuvelrug, die in de

Vechtplassen omhoog komt, is zoet. Brakke kwel heb je vooral in het polderland dicht bij zee, of rond de voormalige Zuiderzee en verder van hoog-Nederland vandaan. Daar wordt het oude brak/zoute grondwater uit de tijd dat de kustvlakte een Waddengebied was uitgedreven door water dat in hoger gelegen naburige polders (of bijv. het IJsselmeer) inziigt. Brakke kwel heeft een zoutconcentratie waartegen de meeste gewassen niet bestand zijn. Op die brakke kwel drijft gelukkig een laagje zoet water. En dat laagje vormt het knelpunt. Wat is het geval? In de polders pompen we doorlopend zoet water weg om droge voeten te houden. Zo houden we het laagje zoet kunstmatig dun, soms niet veel meer dan een paar meter. De klimaatverandering gaat zich volgens de huidige, geaccepteerde modellen in onze contreien zodanig ontwikkelen dat we met meer extremen te maken

gaan krijgen. Dus bijvoorbeeld meer langdurige drogere perioden in de zomer en hittegolven met nog hogere temperaturen dan we nu gewend zijn. Tijdens zo'n periode gaat de waterverdamping uit gewassen en van oppervlaktewater in alle hevigheid door. Het zoete waterlaagje wordt hoe langer hoe dunner naarmate de periode voortduurt. Op een gegeven moment nadert het brakke water de oppervlakte en vindt er contact met wortels plaats. Waterschappen en andere waterbeherende instanties zullen eerder ingrijpen en water van elders inlaten, maar dat water heeft door de droogte hoogstwaarschijnlijk al een hogere zoutconcentratie dan gewenst is. Bovendien is zoet water in extreem droge perioden schaars en worden er prioriteiten gesteld aan welke gebruiksfunctie het wordt toegedeeld. Maurice Paulissen haalt het tamelijk recente voorbeeld aan van het bezwijken van de veendijk langs de ringvaart van de polder Groot-Mijdrecht in het Utrechtse Wilnis (augustus 2003). Door de langdurige droogte was de dijk zo uitgedroogd dat er onvoldoende weerstand was tegen de druk van de watermassa in de boezem. De dijk begaf het en het water overspoelde een woonwijk. Na provisorisch herstel werd er licht brak water van elders ingelaten om niet nog meer schade aan de dijk te laten ontstaan. In welke mate gewassen en hele

Schematische voorstelling van de waterstromen in de ondergrond van het Nederlandse kustgebied. Brak grondwater bevindt zich dicht onder de oppervlakte in lage, ver onder zee-niveau gelegen polders.

Hoe ziet zoutschade er uit?

Voor de meeste planten en vrijwel alle boomsoorten in ons land geldt dat zij geen liefhebber zijn van een zoute leefomgeving, met name de wortels. Verschijnselen van een te grote zoutconcentratie zullen we ook het komende groeiseizoen kunnen waarnemen op plaatsen waar strooizout rijkelijk in de bovengrond gespoeld is of door voortrazend verkeer langs wegen is verneveld. Zout trekt water aan en maakt het ongeschikt voor opname door wortels. Dit uit zich door verdrogingsverschijnselen van bladranden. De paardenkastanje is daar een duidelijke exponent van. Zoute nevel op bovengrondse delen heeft bij loofbomen het uitdrogen en afsterven van knoppen tot gevolg. Bij coniferen worden de naalden en schubben bruin. Dit wordt ook wel verbranding genoemd.

natuurgebieden bestand zijn tegen hogere zoutconcentraties is nog onvolgende bekend. Met onderzoek daarvoor houdt onder andere Paulissen zich bezig. Recent is Alterra in opdracht van het Ministerie van LNV een onderzoeksproject gestart naar de gevolgen en kansen van verzilting voor natuur.

Klink en oxidatie dragen extra bij aan het verziltingsproces

Een bijkomend nadeel van het doorlopend laag houden van het waterpeil is klink van de bodem. Kleigrond verdicht zich waardoor het maaiveldniveau daalt en het peil doorlopend moeten worden aangepast naar beneden, om landbouw mogelijk te maken. Het is nu al zo dat bedijkte stukken grond langs bijvoorbeeld de Westerschelde in Zeeland lager liggen dan het buitendijkse. Enerzijds is dit veroorzaakt door klink en anderzijds doordat er tijdens hoog water geen nieuwe kleiafzetting van de Schelde of de zee meer plaatsvindt. Het hoger gelegen zeeniveau en het lager gelegen polderniveau werken als communiserende vaten. Zout zeewater komt onder de dijk door als kwel omhoog. In veengebieden gaat het allemaal nog wat sneller. Wateronttrekking verdicht het veen (dat bestaat uit plantenresten) en stelt het bovendien bloot aan de lucht waardoor snelle vertering (oxidatie) optreedt. De bodem verdwijnt daarmee letterlijk. Huizen in veengebieden staan op palen, maar de omgeving moet met regelmaat worden opgehoogd, met alle problemen van dien voor bijvoorbeeld aanwezige bomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het groepje trompetbomen in Capelle a/d IJssel, beschreven in het afgelopen

winternummer van Bomennieuws. Ze moesten verdwijnen omdat grondophoging van de standplaats noodzakelijk was. De meeste boomsoorten verdragen dit niet. Met wat kunst- en vliegwerk is het gelukt dit groepje te behouden.

Gaat de verzilting ten koste van bomen?

Verzilting gaat in principe ten koste van bomen in de gebieden waar dit speelt. Maar het scenario hiervoor beschreven is redelijk zwart-wit. Dat benadrukt Paulissen ook. In lager gelegen gebieden staan bomen veelal in taluds van wegen die al hoger liggen dan de omgeving. Contact met brakke kwel is minder snel aan de orde. Deze bomen hebben eerder te lijden van strooizout. De juiste boomsoortenkeuze zal zeker kunnen bijdragen aan een duurzamere aanplant. Essen zijn bijvoorbeeld veel beter bestand tegen zout dan linden en eiken verdragen zout in de wortelomgeving beter dan iepen. Omgekeerd kan een iep beter tegen zoute zeewind dan een eik. Dus het blijft een afweging op basis van de plantlocatie en de juiste kennis van de lokale omstandigheden. Dit neemt niet weg dat we er rekening mee moeten houden dat in extreme situaties meer uitval kan ontstaan. Ook op plaatsen waar we dat misschien niet verwachten, zoals in stadsparken of tuinen.

foto's bij dit artikel: Frank Moens

boven:

'Help, de polder verzuip'. Door inklinken van de bodem of het vergaan van veen doordat het in contact komt met lucht, zakt het grondniveau. Hoe hoger de grondwaterspiegel, hoe langzamer die processen verlopen. Maar dat betekent wel dat de bodem drassiger is en zo blijft het waterniveau een voortdurend discussiepunt tussen Waterbeheer en bewoners.

onder:

bomen op dijken zullen minder snel last hebben van contact met omhoogkomend brak water dan de lager gelegen akkers.

Maurice Paulissen werkt als ecooloog bij het onderzoeksinstituut Alterra, Wageningen UR. Hij houdt zich onder meer bezig met onderzoek naar kansen en bedreigingen van verzilting voor onze natuur.

Meer informatie zie: www.levenmetzoutwater.nl.

Water

Arnold van der Staak

De rubriek 'Van wortel tot tak' gaat in op natuurlijke processen, het zo natuurlijk mogelijke beheer en het onderhoud van bomen in een veelal kunstmatige omgeving. Met als doel dat wij vitale en mooie bomen krijgen en houden in tuinen, parken, plantsoenen en langs wegen. De stelregel 'dat wij niets kunnen laten groeien' staat als een paal boven water. Wat wij wel kunnen, is tot op zekere hoogte de omstandigheden creëren waarin een boom kan groeien en juist daarin zijn wij al tot zeer bijzondere technische hoogstandjes in staat. Hoogstandjes overigens die zelden voor de niet-professional haalbaar zijn.

De eerste aflevering gaat over de primaire levensbehoefte van bomen: water. Water is voor bomen het transportmiddel voor voedingsstoffen; vanuit de bodem worden de voor de groei noodzakelijke mineralen in water opgelost, vervoerd naar alle plaatsen in de boom, waar zij ingezet worden voor de groei van de boom. Zonder water kan een boom niet groeien en is ten dode opgeschreven.

Zelfvoorzienend

In principe hoort een boom in zijn eigen waterbehoefte te kunnen voorzien, maar doordat wij nogal eens van de natuurlijke groeiprocessen afwijken, zullen wij er rekening mee moeten houden dat wij maatregelen moeten nemen, zodat een boom toch over voldoende water kan beschikken.

De meest voorkomende oorzaken van watertekorten worden veroorzaakt doordat wij:

- bomen op minder geschikte plaatsen willen laten groeien;
- halfwassen bomen (ver)planten.

Op het moment dat wij een boom in een grotendeels verharde omgeving planten, zal de boom bijna geen regenwater meer kunnen gebruiken, omdat dat bovengronds wordt afgevoerd. Hierdoor kan het water dus nauwelijks in de grond trekken en bij de wortels komen.

De boom is dan bijna volledig aangewezen op het water dat in de grond aanwezig is. Soms zit dit grondwater dieper dan de wortels van de net geplante boom. De boom zal dus tijdelijk geholpen moeten worden, zodat de wortels de tijd krijgen om naar het grondwater te kunnen groeien. Het helpen bestaat dan vooral uit het periodiek water geven. De boom kan dan water en voedingsstoffen opnemen en dus groeien. Afhankelijk van de grootte van de boom kan het periodiek water geven weken tot zelfs jaren vergen.

Verstoring van balans

Het (ver)planten van bomen betekent ook dat de boom uit zijn oorspronkelijke groeiomstandigheden is weggehaald. Een plaats waar wateraanbod en waterbehoefte redelijk tot goed in balans waren. Het verplanten verstoort die balans. Om die balans weer te herstellen heeft de boom tijd en soms ook hulp van ons nodig.

Als de waterbehoefte minder is, bijvoorbeeld doordat er geen blad aan de boom zit, heeft de boom tijd om de balans zelf te herstellen. Dit geldt met name in een periode waarin veel regen valt, de dagen kort zijn en de zon minder kracht heeft.

Door een boom dus in het begin van de winter te planten is de kans vrij groot dat de boom op eigen kracht zijn vochtbalans kan herstellen en op zijn nieuwe standplaats gewoon door kan groeien.

Zit een boom echter in blad op het moment dat hij verplant wordt, dan is de behoefte aan water vele malen groter. In zo'n situatie is onze hulp in de vorm van watergiften vaak essentieel. Wij zullen de boom dan zoveel water moeten geven, dat de vochtopname in evenwicht is met de vochtbehoefte. Voorwaarde hierbij is wel dat de boom voldoende wortels heeft, zodat de benodigde hoeveelheid water ook opgenomen kan worden.

Wintergroenen zijn kwetsbaarder

Bomen die hun blad niet gedurende een bepaalde periode verliezen (wintergroene bomen en coniferen) zijn bijzonder kwetsbaar na het ver-

Een zeer compacte wortelkluit heeft een zeer geringe hoeveelheid water beschikbaar. Regelmatig watergeven is noodzaak, maar dat geldt ook als de boom net is geplant en begint uit te lopen. Wortels moeten nog uit de kluit groeien. Pas dan komt er meer water binnen bereik.

foto's bij dit artikel: Frank Moens

planten. Zij blijven immers water verdampen. Ook dan helpt het om in de winter te (ver)planten maar dat heeft meer te maken met de lagere temperaturen en de verminderde kracht van de zon die de verdamping beperken. Om deze bomen toch goed door de kritieke periode na de plant heen te helpen, zullen we niet alleen de wortels regelmatig van water moeten voorzien. Minstens zo belangrijk is het om de bovengrondse delen (blad en/of naalden) regelmatig water te geven, zodanig dat de verdamping nagenoeg stil komt te staan. Soms is het zelfs noodzakelijk om voor schaduw te zorgen, zodat de zon en de wind, de twee grootste verdampers, nauwelijks invloed op de boom hebben. Overigens verdampt een boom tijdens droge vorstperiodes nog steeds water.

Vroeger leerde je dat je bomen alleen in het najaar kon planten of verplanten. Tegenwoordig doen tv-programma's en menig tuincentrum je geloven dat dit het hele jaar door kan. Tot op zekere hoogte is dat ook wel mogelijk, want veel bomen worden in potten of containers gekweekt, en zorgvuldig op geavanceerde wijze van water voorzien. Op de nieuwe plek zijn zulke systemen meestal niet aanwezig en dan kan het fout gaan omdat de boom verdroogt.

Met kluit en haarwortels

Als u dus een boom wilt gaan planten in uw tuin let er dan op dat de boom een zo groot mogelijke wortelkluit heeft, met als het even kan ook haarwortels. Graaf een voldoende groot gat, dat wel fors groter is dan de omvang van de wortels, zodat de boom gemakkelijk nieuwe wortels kan gaan vormen. De plaats waar u de boom wilt planten moet ook voldoende voedingsstoffen en vocht bevatten.

Geef de boom direct na het planten flink water, zodat de wortels onmiddellijk goed contact maken met de grond. Als de boom nog volop blad of naalden heeft zult u het blad en de naalden ook regelmatig nat moeten maken. Doe dit echter niet in een vorstperiode.

Bomen zijn levende organismen. Als u rekening kunt houden met natuurlijke processen scheelt dat een hoop werk en is de kans op succes aanmerkelijk groter.

Let op de volgende punten:

- Plant zoveel mogelijk in het juiste seizoen.
- Zorg dat de te planten boom een goed wortelstelsel heeft.
- Graaf een flink gat en plant de boom op dezelfde diepte als hij gekweekt is.
- Geef de wortels direct na het planten flink water.
- Houd rekening met de verdamping en houd de bladeren of naalden regelmatig nat (niet bij felle zon) zodat de verdamping beperkt wordt.
- Leg een dijkje aan rond het dichtgegooide plantgat en gooi daar het water in. Het zakt dan bij de boomwortels in de grond.

Watergift

Op droge zonnige dagen is de verdamping al snel enkele mm per 24 uur (ca. 4-6 mm), zeker als er ook een stevige, droge oostenwind waait. Het KNMI houdt de verdamping dagelijks bij en vermeldt dit op www.knmi.nl. Na een droge dag is het niet nodig direct met de tuinslang of waterwagen erop uit te trekken, want de grond heeft meestal wel een buffer. Toch is het raadzaam na een aantal droge dagen of een week, zeker voor bomen die pas geplant zijn, deze water te geven. Voel maar in de grond bij de wortels of de grond nog vochtig is.

Een volwassen boom (kroonprojectie 300 m²) kan in één warme dag 300 liter verdampen. Door het wijdvertakte wortelstelsel en grondwater binnen bereik levert dat geen probleem op. Voor een kleine boom met verhoudingsgewijs te kleine kluit is dat anders.

Een veel gehanteerde vuistregel voor het bepalen van de watergift is: oppervlak kroonprojectie (m²) x verdampde mm/dag (1 mm water per m² komt overeen met een watergift van 10 liter). Op een dag met een verdamping van 4 mm betekent dit voor een kleine boom al 40 liter aanvullen.

In het zomernummer van Bomennieuws zal nader ingegaan worden op zomer- en wintersnoei.

Een jaar kappen met kappen!

Johan Loermans

Het Meldpunt Kappen met Kappen van VARA's Vroege Vogels in samenwerking met de Bomenstichting is alweer aan het einde van het tweede seizoen. Nu het broedseizoen weer begint, worden er minder bomen gekapt. Het meldpunt sluit daarom per half maart zijn deuren. Maar wat heeft het meldpunt na een jaar opgeleverd?

In het voorjaar van 2008 was het meldpunt een groot succes, hoewel succes hier natuurlijk niet als positief dient te worden gezien. We waren als Bomenstichting nogal onaangenaam verrast door het grote aantal meldingen. Er zijn meer dan 1100 meldingen binnengekomen met meer dan 100.000 bomen die zullen verdwijnen of al verdwenen waren!

Tijdens de tweede ronde zijn er beduidend minder meldingen binnen gekomen. Begin januari 2009 waren dit er pas ruim 200. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de gerichte vragen die er gesteld werden en omdat mensen eerst moesten inloggen. Dit kan een drempel zijn geweest.

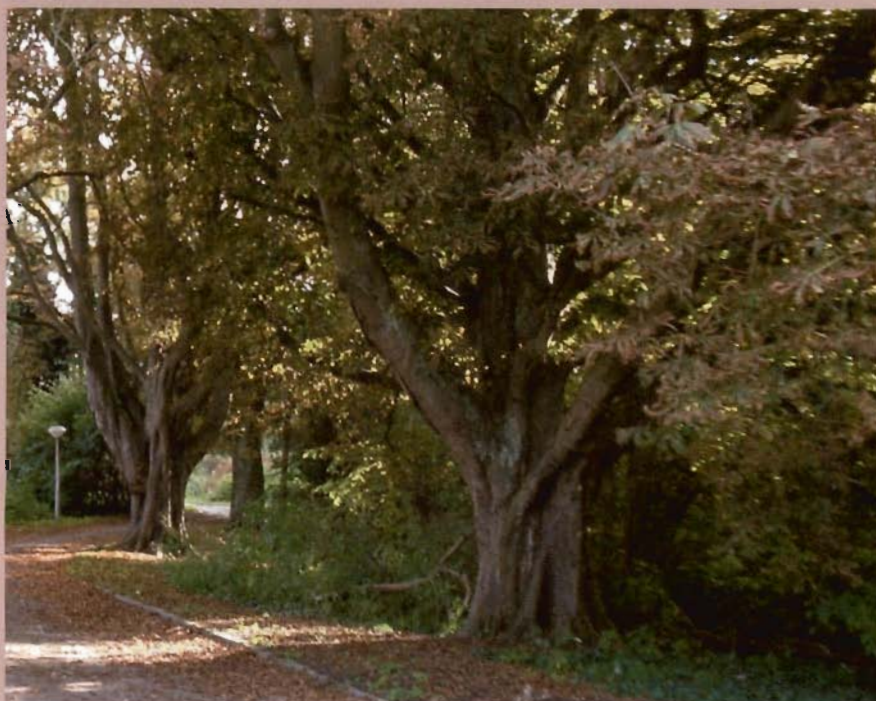
Minder gekapt?

Dat er in de tweede helft van 2008 ook minder gekapt is, valt moeilijk te zeggen. Dit blijkt in ieder geval niet uit het aantal telefoontjes en e-mails van vragen rond kap die er

dagelijks binnenkomen op het kantoor van de Bomenstichting. Daar is weinig verandering in gekomen. Daniël Gulpers, redacteur van Vroege Vogels, merkt op dat er in het voorjaar bij de meldingen veel grootschalige kap plaatsvond. Het ging regelmatig om projecten waarbij duizenden bomen sneuvelden. In het najaar ging het in de grootste projecten om maximaal 500-1000 bomen. Zowel in het voor- als najaar ging het bij de meldingen veelal om oud bos en monumentale bomen van 70 à 80 jaar oud. De meldingen kwamen uit het hele land, maar met name uit de Randstad en het stedelijke gebied van Noord-Brabant. Tijdens de tweede ronde waren er ook veel meldingen afkomstig uit Gelderland en Utrecht. Uit de nog jonge provincie Flevoland is er tot dusver nog maar één melding geweest. Ook uit Zeeland en Groningen waren maar weinig reacties.

Acties in Overveen en Den Bosch

Naast de inventarisatie zijn bepaalde meldingen ook extra onder de aandacht gebracht. Via de radio- en televisie-uitzendingen van Vroege Vogels kregen de meldingen van de bouwplannen op het terrein van het voormalig Marinehospitaal in Overveen en de Museumtuin met de monumentale paardenkastanje van het Noord-Brabants Museum in 's-Hertogenbosch extra publiciteit.

In Overveen hebben bouwbedrijf BAM en het college van B&W van de gemeente Bloemendaal plannen om op het terrein van het voormalig Marinehospitaal in de Springertuin appartementen te bouwen. Met het oorspronkelijke ontwerp stemde iedereen in, omdat het zich houdt aan het bestemmingsplan. Dit ontwerp houdt rekening met de groene inrichting van de Springertuin en de aanwezige waardevolle bomen en lanen. Zonder overleg is echter gekozen voor een nieuw ontwerp, dat zegt het karakteristieke waardevolle groen van de tuin

Voor deze paardenkastanjes is in de nieuwbouwplannen op het terrein van het voormalige Marinehospitaal in Overveen geen plaats meer.

Genieten

Winter. Prachtig vanuit mijn schrijfraam zie ik mooie platanenzaadbollen met rijp tegen een strakblauwe lucht, veel mooier zijn ze dan de kerstboombollen. Genieten!

In de topografische dubbelatlas van Zuid-Holland zitten kaarten van 2008 naast die van 1958. Daar geniet ik niet van.

Ik weet wel dat Nederland en de wereld er nu anders uitzien dan vijftig jaar geleden, maar dat het zo erg anders is en dat in slechts vijftig jaar, daar schrok ik van, vooral omdat de veranderingen blijven doorgaan.

Gigantische oppervlakten weilanden en polders, nog groen op de kaarten van 1958, zijn op die van 2008 rood geworden, de kleur van bebouwing en schaamte.

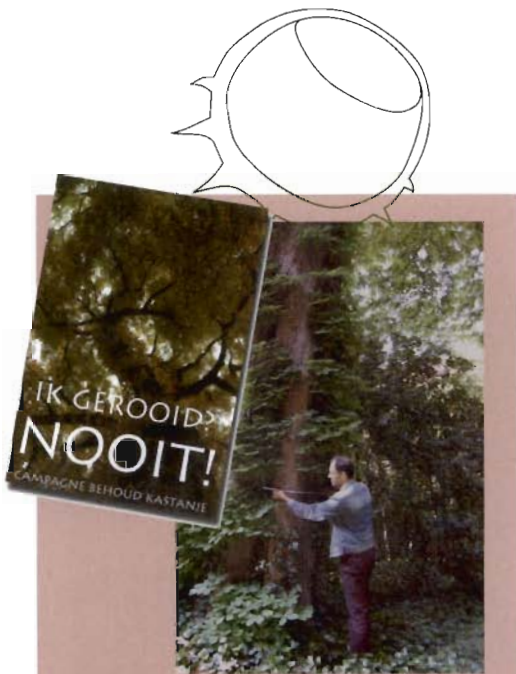
Gras, poldersloten, knotwilgen- en populierenrijen zijn verdwenen, lindebomen naast de boerderijen zijn met boerderij en al vervangen door andere bebouwing. Erg veel op de kaart is nu rood. En juist in die rode gebieden staan nu veel bomen, soms zelfs meer dan vijftig jaar geleden. Veel kleine gekunstelde weggooibomen waarvan het merendeel 2058 niet haalt.

Een enkele boerderij mocht blijven staan omdat in die rode gebieden kinderen wonen en bij kinderen hoort een kinderboerderij omdat kinderen moeten zien hoe koe en varken er uitzien. Kinderboerderijen waar volgens Europese normen de varkens achter glas liggen, net als bij de keur-slager. Je mag ze zien maar niet ruiken. De lindebomen op het erf zijn vervangen door parkeerplaatsen. Over vijftig jaar? Een boomveteraan in een kooi om te tonen hoe groot een boom kon groeien?

In 2058 zal er nog meer rood zijn, tenzij bebouwingen verlaten en natuur geworden zijn. Dan zal er meer groen op de kaarten komen. Wanneer de nu nog groene polders worden 'teruggegeven aan de natuur' en water worden, zullen de laatste knotwilgen verdwijnen en zal er niet meer groene maar meer blauwe natuur op de kaarten komen. Andere natuur waar je trouwens lekker op kan schaatsen en waarop geen weggooibomen staan.

Is het eigenlijk wel erg dat steeds meer groen en bomen verdwijnen en dat groen slechts in nota's, logo's en groene kreten voorkomt? Het inruilen van die groene ruimte heeft ons goeds opgeleverd waar velen meer van genieten dan van een groen landschap. Je zou oncomfortabelheden uit 1958 niet meer wensen, wellicht niet eens overleven. Ik wees een zeventigjarige op mijn zichtplataan, de berijpte vruchten tegen de blauwe hemel. "Ik zie dat niet", reageerde hij genietend van zijn sigaar en winterbanden. Voor hem en velen met hem is het niet erg dat groen verdwijnt, zij genieten van andere zaken en gelukkig maar, want allemaal genieten van de natuur, dat wordt veel te vol.

Douwe van der Heij

In de museumtuin van het Noord-Brabants museum moet een overdekte corridor gemaakt worden om museumgebouwen met elkaar te verbinden. Uitgerekend staat net op die plaats een fraaie kastanje. Bezwaren tegen de plannen worden ondersteund met de kaartenactie 'Ik gerooïd NOOIT!'

te beschermen, maar clit in het geheel niet doet. Het college van B&W moet hier dan ook een groot aantal onthef-fingen voor aanvragen.

Op 13 januari heeft de rechter echter de twee beroepen tegen de bouw-plannen verworpen. De Vereniging Marinehospitaal is samen met de Bomenstichting en andere partijen en bewoners in hoger beroep gegaan. De uitslag is daarvan nog niet bekend. Op de website van VARA's Vroege Vogels en die van de Bomenstichting kunt u het blijven volgen.

O, O, Den Haag groene stad achter de duinen

Johan Loermans

Vandaag heb ik een interview met twee enthousiaste contactpersonen uit Den Haag: Ruud Steggerda en Clara Visser. Het zal een nadere kennismaking voor ons alle drie worden, want Clara en Ruud hebben nog maar nauwelijks samengewerkt. Het zal echter een vruchtbare ontmoeting worden, want er wordt direct een nieuw initiatief genomen om een bomengroep op te richten. Dit overleg is geen Haagse politiek, maar daadkracht van twee gedreven mensen met een hart voor bomen.

We hebben afgesproken in De Posthoorn, een beroemd café aan het Lange Voorhout, waar menig schrijver zoals Simon Carmiggelt en politici hun Haagse bakkie hebben gedronken en waar menig besluit in voor- of achterkamer-tjes is genomen. Den Haag is een stad met mooie oude gebouwen waar veel 'belangrijke' mensen rondlopen uit binnen- en buitenland. Den Haag is ook een groene stad met prachtige bomen, bossen en parken. Alleen wordt het langzaam wel minder groen. Ruud vertelt in zijn verhaal meerdere malen van de salamitactiek. "Iedere keer wordt er een stukje van het groen afgesneden; de weg rond een park wordt verbreed ten koste van dit park of er komt een nieuwe rij huizen direct aan en in de rand van het bos. Onopgemerkt verdwijnt zo langzaam het mooie groen. En dat doet pijn."

Zicht op Den Haag vanuit het ministerie van VROM. De schitterend uitgegroeide linde links op de voorgrond is bij de aanleg van de Koningstunnel gespaard door het tunneltracé aan te passen. Zie voor detail blz. 17.

foto: Ruud Steggerda

foto: Johan Loermans

Ruud Steggerda en Clara Visser voor De Posthoorn aan het Lange Voorhout.

Bomencommissie

Clara Visser kan ook boos worden over het verdwijnen van groen en bomen. Zij zet deze boosheid om in een enorme gedrevenheid om het tij te keren. Clara is van huis uit bioloog en heeft op een gegeven moment het veldwerk ver-ruild voor beleid- en beheerwerk bij Rijkswaterstaat rond het gebruik van de Noordzee door de visserij. Nu zet zij zich na haar VUT in voor het behoud van bomen in Den Haag. Zij is zich met bomen gaan bezighouden door een buurtbe-woonster, die haar erop wees dat steeds meer bomen in de wijk verdwenen. Samen met anderen heeft Clara de Bomencommissie Vogelwijk opgericht. Deze commissie inventariseert in de wijk welke bomen er nog staan en welke er zijn verdwenen. Vanwege deze inzet is zij gevraagd om contactpersoon van de Bomenstichting te worden, waartegen ze ja heeft gezegd.

Als vertegenwoordiger van de Bomenstichting is Clara voor-zitter van de 'Adviesraad Monumentale Bomen'. De Adviesraad bespreekt met de gemeente Den Haag een aan-tal malen per jaar de gang van zaken rond de monumen-tale bomen. "Eens in de vijf jaar dienen we nieuwe voorstel-len in voor een update van de monumentale-bomenlijst van Den Haag. Ook kijken we naar onderhoud en vitaliteit van deze oude bomen. De Adviesraad heeft drie jaar gele-den ook meegewerkt aan de nieuwe bomenverordening van Den Haag. De Adviesraad werkt veel samen met de boomdeskundigen van de gemeente", vertelt Clara. "Het is fijn om met hen samen te werken, het zijn mensen met echt kennis van zaken."

De Bosjes van Poot

Momenteel zet Clara zich namens de AVN (Algemene Vereniging voor Natuurbescherming in Den Haag en omstreken) en de Bomencommissie in voor het behoud van de Bosjes van Poot. Volgens Clara en Ruud bevat dit stuk bos vele oude eikenstoven, waarvan de ondergrondse delen zeker zo'n 350 jaar oud zijn. De stoven zijn ontstaan door het gebruik als hakhout en door bestuiving met duinzand; wellicht dat begrazing door vee, dat vroeger plaatsvond, ook heeft bijgedragen aan het ontstaan van stoven. "Dit gebruik heeft sinds 1910 niet meer plaatsgevonden en door de begroeiing in het hele gebied vindt geen verstui-ving meer plaats. Daarom zijn de uitgelopen takken nu uitgegroeid tot stammen van 100 jaar", vertelt Clara. "De gemeente wil echter het bostype van dit beschermde Natura2000-gebied wijzigen van een duineikenbos naar een bos van de binnenduinstrand, waarvoor de aanwijzing tot Natura2000 niet geldt. Hierdoor hoopt de gemeente de Bosjes van Poot als hondenuitrengebied te kunnen blijven gebruiken. Er komen daar gemiddeld 950 honden per dag, waardoor de kwaliteit van het gebied (flora én fauna) sterk achteruit gaat. Een excursie voor de wijkbewoners heeft hun ogen geopend voor de bijzondere duinflora en de eiken(hakhout)stoven."

Het succes van samenwerken

De reden voor het succes van Clara's activiteiten is dat zij volhardend is en mensen opzoekt waarmee ze kan samenwerken. Zij krijgt hier energie van. "Wanneer dingen niet lukken, kun je dit samen delen. Het is ook beter wanneer je niet de enige bent die voor een bepaald doel opkomt. De visie wordt dan breder gedragen", vindt Clara.

Verwondering voor bomen

Energie haalt Ruud uit de schoonheid van bomen en door deze aan mensen te laten zien. Hij wil mensen op een andere manier naar de natuur laten kijken en citeert hier graag Marcel Proust: "De ware ontdekkingsreis is geen speurtocht naar nieuwe landschappen, maar het waarnemen met nieuwe ogen."

Clara Visser op pad in de Haagse Bosjes van Poot waarin onder andere deze eeuwenoude eikenstoven groeien.

Als geboren en getogen Hagenaar kent Ruud de vele parken en bossen op zijn duimpje. Hij studeerde enige tijd Nederlands in Leiden en verzeilde daarna in de automatisering. Begin jaren 90 besloot hij in Velp bos- en natuurbeheer te gaan studeren. In 1996 volgde hij een korte snuffelstage bij de Bomenstichting en "daar heeft Marjan van Elsland het zaadje 'de liefde voor bomen' doen ontkiemen", aldus Ruud. Samen met Luc Noordman heeft hij monumentale bomen in Den Haag en omgeving geschouwd. Tegenwoordig werkt hij als professional bij Landschapsbeheer Zuid-Holland en is hij vrijwilliger bij het IVN (Instituut voor Natuureducatie).

Natuurgids

In 2004 zijn er plannen voor de vestiging van het Nationaal Automobielmuseum op een klein kwekerijterrein tussen de landgoederen Marlot en Reigersbergen. Dit kwetsbare gebied wordt hierdoor in zijn samenhang bedreigd en Ruud zet zich, samen met veel bezorgde Hagenaars, in om de bouw van het museum op deze plek te voorkomen. Maar de belangen zijn groot en de plannenmakers worden uiteindelijk door de Raad van State in het gelijk gesteld: het museum mag worden gebouwd. Deze aanvankelijk enorme teleurstelling zet Ruud om in iets positiefs: hij gaat natuurgids worden en volgt hiervoor de betreffende cursus bij het IVN. Sinds die tijd heeft hij al een aantal succesvolle rondleidingen in Marlot-Reigersbergen gegeven. Andere plekken in Den Haag zullen volgen.

Ruud gebruikt de bomenwandelingen om ook over het werk van de Bomenstichting te vertellen en folders uit te delen.

Een nieuw initiatief

Ruud hoopt dat dit interview nieuwe initiatieven oplevert. Samen met Clara komt hij op het idee om een Haagse Bomengroep op te richten. Er zijn namelijk nóg enkele mensen die interesse hebben om zich voor bomen in te zetten. Nog voordat dit Bomennieuws is verschenen hebben de eerste gesprekken van de nieuwe bomenridders al plaatsgevonden, in Haagse voor- of achterkamertjes.

foto: Bert Maes

Actief worden voor bomen?

Word, net als Clara en Ruud in Den Haag, vertegenwoordiger van de Bomenstichting in uw omgeving! Bel met Johan Loermans: tel. 030-2303510 (9-13 uur) of stuur een e-mail: info@bomenstichting.nl. Hij legt u graag uit wat dat inhoudt.

foto: Johan Loermans

Monumentale linde naast de Koningstunnel

SANDBERG VAILLANT ADVOCATEN

Gespecialiseerd in bomen & burenrecht

Dorpsstraat 17
7251 BA Vorden
Postbus 68
7250 AB Vorden

Telefoon : 0575 – 55 65 67
Telefax : 0575 – 55 64 09
Mobiel : 0651 – 47 05 91
E-mail : eacs@sandbergvaillant.nl

Projectbegeleiding
Onderzoek
Advies

Hoogendoorn
Boomadvies

Prins Bernhardstraat 28 • 2825 BE • Berkenwoude
Tel: 0182 367871 • www.hoogendoornboomadvies.nl

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingen
- daktuinen
- verplanten
- snoeien
- rooien
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- grondverbodding
- bomezand
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Oosterveldkade 5A • 5056 RD Borkel-Enschot • Telefoon (013) 540 82 00 • Fax (013) 540 82 01 • www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel.
TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen
gemeente Apeldoorn
T.: 0577-456561
F.: 0577-456532
its@poelbosbouw.nl
www.poelbosbouw.nl

tree
Guard

www.boomtotaalzorg.nl
030-6011880

BOOMTOTAALZORG
VAN JAARVELD/VAN SCHERPENZEEL

HET BETERE 'BOOMWERK'

snoeien, verbeteren groeiplaats, (ver)planten, vellen, bestrijden eikenprocessierups

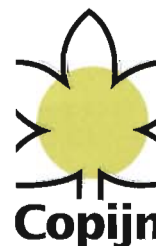
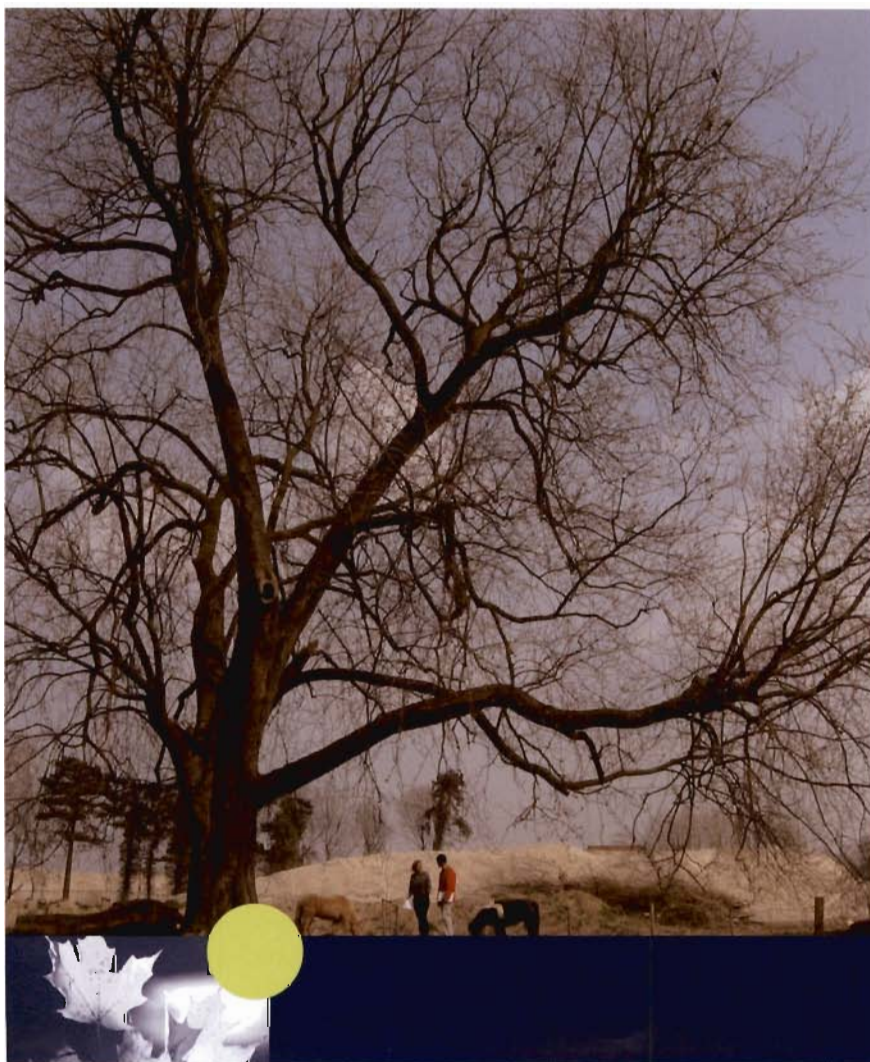
EEN ANDERE KIJK OP BOMEN

boombeleid, boombeheer, onderzoek en advies, VTA en nader onderzoek, begeleiden groenprojecten, bomen effect analyse, directievoeren, taxatie

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering
Vredesteinsestraat 4
6665 LG Driel
tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65
fax : 026-47 23 823
E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl
www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

**TUIN- EN
LANDSCHAPSARCHITECTEN**

**BOOMSPECIALISTEN
EN REALISATIE**

Copijn is een toonaangevend bedrijf voor ontwerp, advies en realisatie van bijzondere groenprojecten.

Copijn voor gezonde bomen, onderzoek, advies en beheer.

WWW.COPIJN.NL

Terugkeer bakenboom bij Amerongen

Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw stond er in Amerongen bij de pont over de Rijn een enorme markante populier. Oude Amerongers praten er nog over, hoe ze hier elkaar ontmoetten en in de schaduw over de rivier keken. Een herkenningspunt, zie foto, vanuit de rivier en vanuit de Betuwe.

In Amerongen wordt nu ijverig gewerkt aan het realiseren van een nieuwe bakenboom bij het veer. De partijen die hierin zeggenschap hebben: de gemeente Utrechtse Heuvelrug, Staatbosbeheer (eigenaar grond) en Rijkswaterstaat (in verband met de waterberging van de rivier) zijn akkoord en een aanzienlijk deel van het benodigde geld is toegezegd door uiteenlopende sponsors en fondsen. Er is bijna de helft van de benodigde € 10.000 verzameld (stand december 2008). De organisatie is in handen van de Stichting Grietmarkt te Amerongen,

een initiatief voor een kunstmarkt, biologische markt en cultureel festival, die twee keer per jaar plaatsvinden op de laan voor het kasteel in Amerongen. Op 13 september 2008 vond de 13e

boom, een es met een omvang van 50-60 cm, was 14 maart 2009.

De Bomenstichting ontving ook een verzoek om bij te dragen, maar heeft

editie van de Grietmarkt plaats, met als thema 'hout'. Hier werden zgn. participaties verkocht om de terugkeer van een bakenboom te kunnen realiseren. De plantdatum voor de nieuwe

hiervoor helaas niet de middelen. Wilt u dit initiatief steunen neem dan contact op met de voorzitter van de stichting Grietmarkt, dhr. H. v.d. Pol, telefoon: 0343-452188.

Veel protest tegen kap monumentale bruine beuk in Hoeksche Waard

Begin december 2008 ontving de gemeente Oud-Beijerland maar liefst 80(!) bezwaarschriften tegen de voorgenomen kap van een monumentale bruine beuk voor het pittoreske kerkje van Greup, meldde Arie Pieters, van de regionale Bomenstichting Fraxinus Excelsior. De oude boom zou in het gedrang komen tijdens de aanleg van een rotonde.

De bezwaren kwamen lang niet alleen van natuurbeschermers, zoals de vereniging Hoeksche Waards Landschap en de regionale bomenstichting. Ook veel bewoners van de Stougjesdijk, de vaste kerkbezoekers van de kerk van buurtschap Greup en het bestuur van de kerkgemeenschap hadden bezwaarschriften ingediend. Tijdens een soms emotionele hoorzitting in december werd ook duidelijk dat sommige mensen zich behoorlijk ergerden aan de starre houding van de vertegenwoordigers van de provincie, die tijdens de zitting voornamelijk bleven praten over procedures en regelgeving.

De twee beuken voor het kerkje van Greup.

Bovendien deed de provincie meteen aan het begin van de hoorzitting een poging om de deur 'in het slot' te gooien, door te stellen dat alle procedures inmiddels al waren afgerond. Maar mede op aandringen van de gemeente, die toch wel wat verrast leek door de massale protesten, lijkt men toch te willen overwegen om de

beuk te laten staan en beschermende maatregelen te nemen.

De beide bruine beuken voor het kerkje van Greup zijn waarschijnlijk ruim 100 jaar oud. De bomen zijn niet lang na de bouw van de kerk aangeplant en staan dus al zo'n 90 jaar op de huidige locatie. De beuken verkeren nu nog in goede gezondheid, maar deskundigen vrezen dat als de ene beuk gekapt gaat worden de conditie van de resterende boom snel achteruit kan gaan. Het is dan niet uitgesloten dat Oud-Beijerland en de Hoeksche Waard binnen afzienbare tijd twee monumentale bomen kwijtraakt. Mede daarom vonden veel bezwaarmakers herplant van een jonge boom ergens anders in Oud-Beijerland eigenlijk helemaal geen optie.

Vlak voor de sluiting van dit nummer werd bekend dat de beuk mag blijven staan. De gemeente Oud-Beijerland bleek uiteindelijk toch gevoelig voor de protesten van onder andere de plaatselijke bevolking, kerkgangers en Bomenstichting Fraxinus Excelsior.

Foto: Stichting Fraxinus excelsior / Arie Pieters

Bomenschouw het laatste jaar ingegaan

In 2005 begon de Bomenstichting met de tweede schouwronde van het Landelijk Register van Monumentale bomen. Dit jaar vindt de voltooiing plaats van de actualisatie van de gegevens van de ruim 10.000 objecten. Even leek het erop dat het doek voor de schouw voortijdig zou vallen. Het ministerie van LNV, al jarenlang subsidiegever voor beheer en actualisatie van het register, meldde afgelopen najaar per 2009 geen bijdrage meer te willen leveren. Spoedoverleg in Den Haag bracht de verantwoordelijk ambtenaar op andere gedachten en stelde ons in staat ook de laatste provincies onder loep te nemen. Inmiddels hebben alle eigenaren in de provincies Zeeland en Limburg het verzoek gekregen de gegevens van de eigen monumentale bomen te controleren en waar nodig te verbeteren of

aan te vullen. In totaal gaat het om ruim 2100 objecten, verdeeld over ongeveer 500 eigenaren.

Als laatste komt de provincie Drenthe aan bod. In samenwerking met Landschapsbeheer Drenthe, dat een eigen nauwkeurige inventarisatie onderhoudt van het waardevolle bomenbestand in de provincie, worden gegevens vergeleken en aangevuld.

Vrijwilligers gevraagd voor Zeeland en Limburg!

Voor de provincies Zeeland en Limburg zoekt de Bomenstichting mensen die in hun woonomgeving willen meewerken aan de schouw. Niet van alle eigenaren hebben we een reactie ontvangen op ons verzoek boomgegevens te actualiseren. Dat betekent dat we op een andere wijze aan de informatie willen komen. U kunt daarbij helpen. Beschikt u over redelijk wat bomenkennis en tijd om objecten te bekijken? Neem contact op met Johan Loermans, tel. 030-2303510 (van 9-13 uur behalve op woensdag), of mail naar jloermans@bomenstichting.nl. In overleg met hem kunt u afspreken welk gebied u onder uw hoede kunt nemen.

Klimboom geplant in Rotterdam

Hildegard Marengo, een meisje uit Rotterdam, wilde graag een levende klimboom. Op 11 december was het zover: op het Heemraadsplein in Rotterdam werd de klimboom voor haar geplant. Hildegard krijgt de boom aangeboden van de Bomenstichting, Jantje Beton, Ebben Boomkwekers en Pius Floris Boomverzorgers. Op 6 juni 2008 was dit al symbolisch gebeurd tijdens het klimbomencongres dat Rotterdam organiseerde in het kader van zijn Groenjaar. Hildegard had al lange tijd een klimboom op haar verlanglijstje staan, maar haar wens werd niet gerealiseerd tot de vier partijen en de gemeente de handen ineen sloegen.

Niet alleen Hildegard, maar ook alle andere kinderen uit de wijk Delfshaven kunnen vanaf volgend jaar gaan klimmen in deze mooie, laagvertakte beuk van ongeveer 35 jaar oud. Zoals bij de plantactie is uitgelegd aan de aanwezige schoolklas van Hildegard, moet de boom nog enigszins ontzien worden in zijn eerste jaar op deze locatie. Hij moet de tijd krijgen om heel goed verankerd te raken. Na een jaar kan er volop in geklommen worden.

Met de hijskraan heeft Hildegard zojuist de beuk voorzichtig op zijn nieuwe plek laten zakken.

Veel kinderen klimmen graag in bomen, maar dit is de laatste jaren niet zomaar mogelijk. Door eisen vanuit de overheden worden er vrijwel alleen nog bomen gekweekt met takken die groeien vanaf minimaal 2,5 meter hoogte. Jantje Beton en de Bomenstichting

pleiten voor meer klimbomen voor kinderen. Naast speeltuinen en speeltoestellen zijn natuurlijke elementen onmisbaar voor een prikkelende en uitdagende speelomgeving. Daarom steunen Jantje Beton en de Bomenstichting dit initiatief in samenwerking met Ebben Boomkwekers en Pius Floris Boomverzorgers.

foto: San van der Molen

Aanzienlijke inkomsten uit legaten, giften en schenkingen

We draaien er niet om heen. Extra bijdragen uit incidentele giften en periodieke schenkingen zijn in toenemende mate een belangrijke inkomstenbron. Overheidssubsidies nemen steeds verder af. Door de huidige financiële crisis hebben ook allerlei fondsen een beperktere armslag gekregen, waardoor daar minder beroep op kan worden gedaan. Wil de Bomenstichting haar werk op niveau kunnen blijven voortzetten dan zijn extra inkomsten uit andere bronnen noodzakelijk.

Het is daarom verheugend dat in 2008 spontaan bijdragen binnenkwamen voor een totaalbedrag van € 10.000. Daaronder waren mensen die een periodieke schenking via een notariële acte regelden en daarmee voor minimaal vijf jaar, jaarlijks een bepaald bedrag schenken. Dit is een regeling waaraan de fiscus fors bijdraagt, afhankelijk van de hoogte van uw inkomen. Elk bedrag is mogelijk. Bij meer dan € 125 per jaar neemt de Bomenstichting de kosten voor de notarisakte voor haar rekening. Meer

informatie hierover vindt u op onze website. Daar is ook de volmacht te downloaden.

Het afgelopen jaar viel ons ook een aanzienlijk legaat van ruim € 50.000 ten deel. De bijdrage zal worden aangewend voor het continueren van het project 'Mensen voor bomen': de activiteiten ten behoeve van de belangrijke schare vrijwilligers in het land. Zonder dit legaat waren de activiteiten op een laag pitje komen te staan, omdat de subsidie die hier drie jaar voor was verleend eind 2008 afliep. Helaas kunnen we de schenker niet persoonlijk bedanken, maar onze erkentelijkheid gaat uit naar hem.

Ook dit jaar hopen we op onverwachte meevallers. Uiteraard staat ons bankrekeningnummer 2108755 u ten dienste. Kijkt u ook eens naar de mogelijkheid van online doneren via onze aansluiting bij de Stichting Geef Gratis. Via de website van de Bomenstichting krijgt u toegang tot deze speciale site voor eenmalige giften. Bij voorbaat dank!

Project 'Hoera een burgerinitiatief' gehonoreerd

Minister Verburg heeft in december gemeld dat ze de Bomenstichting € 80.000 geeft om burgers te helpen hun gemeenten af te remmen in het nodeloos kappen van bomen. Het gaat hier om het in augustus 2008 ingediende projectvoorstel 'Hoera een burgerinitiatief' waarmee we nu in 2009 aan de slag kunnen. Wat willen we met dit project?

Onze lokale vrijwilligers en de burgers die wij ondersteunen zijn initiatiefrijke burgers. Zij wachten niet af, maar nemen zelf vele initiatieven voor een groene en boomrijke gemeente. Een gouden groep mensen dus die zich inzet voor de kwaliteit van de leefomgeving. Dit wordt echter lang niet altijd zo ervaren door de gemeenten. Deze mensen moeten vaak over een buitengewone motivatie en doorzettingsvermogen beschikken om hun initiatieven te kunnen realiseren. In zo'n proces ontstaat wederzijds onbegrip en bij beide partijen kunnen de frustraties

hoog oplopen.

In dit project wordt samen met gemeenten en burgers een visie ontwikkeld op de wijze waarop burgerparticipatie een succes kan worden in gemeenten. Er vinden bijeenkomsten plaats met gemeenten, er worden goede voorbeelden verzameld waaruit lessen worden getrokken. Samen met gemeenten onderzoeken we de redenen waarom burgerinitiatieven soms mis lopen.

In het volgend nummer volgt uitgebreidere informatie.

Meedraaien

Vanaf eind oktober 2008 mag ik de functie van interim-directeur bij de Bomenstichting bekleden. Een eer en een uitdaging. U moet weten dat ik in de kinderwagen al erg enthousiast op bomen reageerde. Was het het lichtspel door de bladeren dat mij trok? Of had ik toen wellicht al door dat ik in de buurt van iets bijzonders was? Ik weet het niet. Opvallend is wel dat veel mensen dat lichtspel en dat bijzondere herkennen.

Nog veel meer aspecten van bomen zijn meer dan de moeite waard, zo bleek mij later. Zeker toen ik in Wageningen bosbouw mocht gaan studeren. In die tijd hoorde ik ook voor het eerst over de Bomenstichting, het zal eind jaren zeventig zijn geweest. Daarna ben ik de Stichting altijd wel van een afstand blijven volgen. Maar ik wist natuurlijk niet wat er precies speelde. Ook niet toen ik door het bestuur met de vraag werd benaderd of ik tijdelijk leiding wilde geven en mee wilde helpen de toekomstvisie

voor de komende periode te ontwikkelen. Een eer en een uitdaging, zoals ik al zei. De uitdaging zit in twee dingen. De problemen en probleempjes die elke organisatie in meer of mindere mate kent moeten opgelost of hanteerbaar worden gemaakt. U kent dat wel: er is nooit genoeg communicatie, misverstanden liggen op de loer, financiën zijn voor veel stichtingen 'voor het goede doel' een probleem (heeft er bijvoorbeeld nog iemand de gouden tip hoe beneficiant te worden van de PostcodeLoterij? Graag!), samenwerking is nodig maar gaat niet vanzelf, enz. Maar van een andere orde, en dat is het tweede deel van de uitdaging, is dat we iets willen dat absoluut moeilijk te bereiken is. We willen goede plannen om bomen te planten, te laten staan, oud te laten worden. We willen groene structuren die duurzaam zijn, een groene leefomgeving voor zoveel mogelijk mensen. We willen daarin oplossingen die eeuwen stand kunnen houden, maar toch flexibel

zijn waar het echt nodig is. En de uitdaging zit er nu in dat allemaal te bereiken en ook nog tegen de stroom in van andere maatschappelijke krachten die zich uiten via uitspraken of visies als: er staat toch een boom, wat zeur je nou, we halen die oude weg en dan planten we een nieuwe, de wereld draait door hoor, ook zonder die boom. En wij, wij willen al die bomen als het even kan zo lang mogelijk laten 'meedraaien' en wij willen dat er genoeg bomen zijn om onze leefomgeving aangenaam te maken en te houden. En als ik wij zeg dan bedoel ik al degenen die zich voor de doelen van de Bomenstichting inzetten. We doen dat werk voor velen, die er de voordelen van plukken. Bedankt daarvoor!

Arno Willems
Interim-directeur

AGENDA

colofon

34e jaargang, nummer 1, lente 2009
ISSN 0166-784 X
Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Douwe van der Heij,
Maartje Nelemans, Erik Platje,
Arnold van der Staak, Roelie de Weerd
Eindredactie: Aart de Veer
Vaste medewerker: San van der Molen (kort nieuws)

Hoofdreductie, vormgeving en advertenties:

Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)

Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar

Redactieadres: Bomenstichting

Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht

Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-12.30 uur)

Fax: (030) 231 03 31

www.bomenstichting.nl

Postbank: 2108755

Druk: Onkenhout Groep, Almere

Papier: 9Lives FSC Mixed 70% (55% recycled)

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor het behoud van bomen in de stad en op het platteland.

Donateurschap minimaal € 25,- p.j. per automatische incasso, of € 30,- p.j. met acceptgiro.

Beschermvrouwe:

Hare Majesteit de Koningin

9 mei

Donateursdag in Den Haag

Bezoek aan o.a. Landgoed Clingendael. Voor programma en aanmelden zie de losse bijlage in dit nummer.

18 of 20 mei

Bomenstichting Workshops: Duurzaam recht op bomen

Het thema voor deze voorjaarsworkshop is de (juridische) mogelijkheden voor het creëren van een duurzame leefomgeving. De huidige creditcrisis biedt kansen voor een beter ruimtelijk evenwicht tussen groen, wonen en werken. 's Ochtends zijn er twee voordrachten. Mr. Bas Visser (Juridisch

raadgever natuur, bos en landschap) laat zien welke mogelijkheden o.a. de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en recente jurisprudentie bieden voor een beter bomenbeleid. Edwin Koot (projectleider Bomenstichting) belicht het bouwproces en gaat in op de kansen van een bomenparagraaf in de APV en het structureel inpassen van bomen in bouwsituaties.

's Middags komt een praktijkvoorbeeld aan bod, waarbij ruimte is voor persoonlijke inbreng van de deelnemers. De nieuwe inzichten en kennis worden aldus op vanzelfsprekende wijze verworven.

Plaats: Utrecht (op loopafstand van het centraal station)

Kosten: € 375 en € 300 voor de tweede en volgende deelnemer.

Voor meer informatie zie www.bomenstichting.nl

MONUMENTALE BOOMTOPPER

Dit is een van de meest markante bomen uit het Landelijk Register van Monumentale Bomen. Kijk voor een overzicht van meer bomen op www.bomenstichting.nl

WETENSCHAPPELIJKE NAAM

Platanus x hispanica

NEDERLANDSE NAAM

Gewone plataan

STANDPLAATS

Leidseplein – Stadhouderskade

GEMEENTE

Amsterdam

PLANTJAAR

omstreeks 1865

OMTREK

ca. 640 en 680 centimeter

HOOGTE

21 meter

BIJZONDERHEDEN

Dikste bomen van Amsterdam

Kolossen van het Leidse Bosje

Komend vanuit het centrum van Amsterdam over het Leidseplein staan aan je linkerhand over de Singelbrug twee platanen in het gazon. Nu zijn platanen in Amsterdam geen zeldzaamheid, maar deze twee in meerdere opzichten wel. In de eerste plaats vanwege hun afmeting: ruim zes meter in omtrek en daarmee de dikste bomen van de stad. In de tweede plaats door hun gedrongen groeivorm met een betrekkelijk korte dikke stam en in de derde plaats vanwege de historie van deze twee kolossen. Ze zijn beide omstreeks 1865 geplant toen Amsterdam achter de stadsmuren vandaan kwam en fors begon uit te breiden. De Leidse Poort was afgebroken, de Singelbrug verbreed en het Leidse Bosje opnieuw aangeplant. Begin jaren twintig van de vorige eeuw was de Singelbrug al weer te smal en verbreding noodzakelijk. En net zoals nu vaak het geval is bij zulk soort operaties, stonden bomen in de weg. In 1925 werden de platanen daarom verplant. Stuk voor stuk werden ze op een houten ondergrond gezet, aan de stam werd een lier vastgemaakt en ze werden op rollen over een houten baan met handkracht(!) in twee uur tijd 14 meter versleept.

Als u er toch bent, kijk dan gelijk even aan de overkant in het plantsoen bij een van de platanen daar. Op een paar meter hoogte staat op een stevige tak een mannetje met een zaag de tak door te zagen.

tekst en foto's Frank Moens

EEN BOOM IS BUITENGEWOON